

Стан та проблеми функціонування кредитних спілок в Україні

Криховецька Зоряна Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника”

Форос Людмила Русланівна

магістр з фінансів, банківської справи та страхування

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника”

Активно конкуруючи з банками на ринку фінансових послуг, важливу роль у розвитку роздрібного та малого бізнесу, фінансовому забезпеченні домогосподарств, можуть відігравати кредитні спілки.

Загалом дослідженням розвитку кредитних спілок в Україні займалися такі вчені та практики, як Алексєєв В. І., Бабенко С. Г., Бабидорич Л. І., Гаркуша О. В., Гелей С. Д., Гончаренко В. В., Гончарук Я. Л., Дадашев Б.А., Добровольська О. В., Довганюк В. М., Духневич А. В., Гриценко О.І., Грудзевич У. Я.Слісєєва О.К., Іваненко О.І., Іжевський В. В., Катан Л. І., Колєснікова Г. В., Коцовська Р. Р., Маліновська О. Я., Примостка Л. О., Русан В. М., Стадник А.А., Хоменко О. О., Швець В. Г. та інші.

Мета роботи полягає в дослідженні стану та проблем функціонування кредитних спілок в Україні.

Кредитна спілка як особлива форма кредитної кооперації має за мету забезпечення підвищення життєвого рівня членів кооперативів, захист їх майнових інтересів і соціальних прав; створення системи економічної і соціальної самопомоги населення та суб’єктів господарювання; залучення у виробництво товарів, робіт, послуг, додаткових трудових ресурсів, створення і розвиток інфраструктури, необхідної для провадження

господарської та іншої діяльності кооперативів з метою зростання матеріального добробуту їх членів та задоволення потреб у товарах і послугах тощо [1]. Проте потенціал та можливості кредитних спілок в Україні не використовуються належним чином. Як показав проведений нами аналіз, кількість кредитних спілок за 2016-2017 рр. зменшилась на 210 (35,7%), а за 2017 рік на 88 (18,2%). На кінець 2017 року кількість членів кредитних спілок становила 564,1 тис. осіб, що на 78,8 тис. (12,3%) менше, ніж на кінець 2016 року, та на 200,5 тис. осіб (26,2%) менше, ніж на кінець 2015 року (табл.1).

Таблиця 1

**Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок
за 2016-2017 рр.**

Показник	2015	2016	2017	станом на кінець року Темпи приросту, %	
				2017/ 2015	2017/ 2016
Кількість зареєстрованих кредитних спілок	588	462	378	-35,7	-18,2
Кількість членів КС, (тис. осіб)	764,6	642,9	564,1	-26,2	-12,3
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках (тис. осіб)	26,5	41,1	21,7	-18,1	-47,2
Кількість членів КС, які мають діючі кредитні договори, (тис. осіб)	162,2	148,6	134,3	-17,2	-9,6
Кількість членів КС, які не користуються послугами кредитних спілок, (тис. осіб)	575,9	453,2	408,1	-10	-29,1
Загальні активи, (млн.грн)	2 064,3	2 032,5	2 169,8	5,1	6,8
Капітал, (млн. грн.)	1 040,9	1 044,4	1 062,5	2,1	1,7
Внески членів КС на депозитні рахунки, (млн. грн.)	855,2	831,8	937,0	-2,7	12,6
Кредити, надані членам КС, (млн. грн.)	1 792,7	1 799,5	1 902,3	6,1	5,7
Заборгованість за простроченими та неповерненими кредитами млн. грн.	451,8	368,7	345,8	23,5	6,2
Питома вага прострочених кредитів у кредитному портфелі кредитних спілок,%	25,2	20,5	18,2	28	11,2

Розраховано авторами за даними Нацкомфінпослуг [2]

Також відбулися зміни і в структурі членів кредитних спілок. Так, за 2017 рік зменшилися частки членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, на 14,3 тис. осіб (на 9,6%) до 134,3 тис. осіб та членів кредитних спілок, які мають діючі депозитні договори, на 19,3 тис. осіб (47,2%) до 21,7 тис. осіб. За 2016-2017 рр. зменшилися частки членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, на 17,2% та членів кредитних спілок, які мають діючі депозитні договори, на 18,1%.

Крім того, відбулося зменшення кількості членів, які не користуються послугами кредитних спілок, але залишаються їх членами: за 2017 рік з 453,2 тис. осіб до 408,1 тис. осіб, тобто на 45,1 тис. осіб або 10%, за 2016-2017 рр. зменшення на 167,8 тис. осіб (на 29,1%) (див. табл.1). Проте частка членів, які не користуються послугами кредитних спілок, але залишаються їх членами, за 2017 рік збільшилася з 70,5 % до 72,4 %, тобто на 2,7%, зважаючи на загальне зменшення членів кредитних спілок, але в цілому за 2016-2017 рр. частка зменшилась на 3,9%.

Загальний обсяг капіталу кредитних спілок станом на 31.12.2017 становить 1 062,5 млн. грн. , що порівняно з 31.12.2016 більше на 18,1 млн. грн., або на 1,7%, а порівняно з 31.12.2015 більше на 21,6 млн. грн., або на 2,1%.

Загальний обсяг активів кредитних спілок станом на 31.12.2017 становить 2 169,8 млн. грн., що більше на 137,3 млн. грн. або на 6,8% порівняно з відповідною датою 2016 року (2 032,5 млн. грн.), та більше на 104,7 млн. грн. або на 5,1% порівняно з відповідною датою 2015 року (2064,3 млн. грн.). Станом на 31.12.2017 кредити, надані членам кредитних спілок, становлять 1 902,3 млн. грн. , що порівняно з 31.12.2016 більше на 5,7%, а порівняно з 31.12.2015 більше на 6,1%. Позитивним явищем є зменшення частки простроченої заборгованості за кредитами, наданими кредитними спілками на фоні зростання обсягів кредитування. Зокрема показник частки простроченої заборгованості у кредитному портфелі кредитних спілок станом на 31.12.2017 становить 18,2%, що на 11,2% менше, ніж станом на 31.12.2016, та на 28 % менше, ніж станом на 31.12.2015.

Діапазон середньозважених відсоткових ставок за кредитами, які надані членам кредитних спілок, широкий. Третина кредитних спілок – 90 (32,4%) – надають кредити за середньозваженою ставкою в межах від 40% до 50% річних. Половина кредитних спілок (53,6%) надають своїм членам кредити за відсотковою ставкою в межах від 30% до 50% річних [2].

Для порівняння середньозважена вартість депозитів фізичних осіб у національній валюті у вітчизняних банках (за даними статистичної звітності, що подається НБУ) становила станом на кінець 2017 року 15,8% (в тому числі короткострокових депозитів 13,6 % та довгострокових – 15,3%) [3].

Проведений аналіз показав, що основними проблемами розвитку вітчизняних кредитних спілок є такі:

- наявність значної кількості дрібних кредитних спілок, низького рівня їх капіталізації та невеликих розмірів активів, що свідчить про їх неспроможність кредитувати значні за обсягами витрати;
- наявність у структурі кредитної спілки значної кількості неактивних членів, які б постачали спілку депозитними ресурсами, а також отримання доходу від наданих нею кредитів та інших послуг;
- відсутність стандартизованої методики оцінки ризиків клієнтів кредитної спілки, що зумовлює значну частку прострочених позик та погіршує фінансові показники їх діяльності;
- відсутність механізму захисту прав учасників кредитних спілок щодо гарантування вкладів у кредитній спілці;
- високі процентні ставки за позиками, що зменшує попит на них;
- існування значної кількості кредитних спілок, що у своїй діяльності не дотримуються основних принципів міжнародного кооперативного руху, здійснюють правопорушення у кредитній сфері (як адміністративні, так і кримінальні).

Вирішення вищезгаданих проблем через вдосконалення законодавства, формування трирівневої системи кредитної кооперації за європейським зразком, вдосконалення системи нагляду за їх діяльністю, розширення кола

споживачів та фінансових інструментів забезпечить формування умов для розвитку кредитних спілок та їх можливість зайняти одне з провідних місць у кредитуванні.

Список використаних джерел

1. Про кооперацію: Закон України в ред. від 06.11.2014 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15> (дата звернення: 21.09.2018).
2. Підсумки діяльності кредитних спілок за 2017 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2017.pdf (дата звернення: 30.09.2018).
3. Вартість строкових депозитів // Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index> (дата звернення: 25.09.2018).
4. Про кредитні спілки: Закон України від 0.12.2001 № 2908 III / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2908-14> (дата звернення: 20.09.2018).
5. Гаркуша О. В. Про удосконалення національної моделі законодавчої бази кредитної кооперації України. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. 2014. № 5. С. 20-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2014_5_5 (дата звернення: 18.10.2018).
6. Осадець О. М., Швець Н. Р. Кредитні спілки на ринку фінансових послуг України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2014. Вип. 5(4). С. 103-106. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_5\(4\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_5(4)_28) (дата звернення: 18.10.2018).